

2-TOM, 10-SON

**O'SMIRLARDA PSIXOLOGIK SAVODXONLIK, IJTIMOYIY INTELLEKT VA
EMOTSIONAL INTELLEKTNING KORRELYATSION TAHLILI**

Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich

University of Business and Science universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

[Tel:+998947472022](tel:+998947472022) mirzaodilf@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'smirlarning psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt va sotsial intellekt darajalarining o'zaro bog'liqligi korrelyatsion tahlil orqali o'rganiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi o'smirlar davrida psixologik savodxonlikning ijtimoiy va sotsial intellektga ta'sirini aniqlash, ushbu ko'rsatkichlar o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlikni aniqlashdan iborat. Psixologik savodxonlik, ijtimoiy va sotsial intellekt o'smirlarning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy integratsiyasini yanada kuchaytiradi. Ushbu tadqiqot natijalari o'smirlarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar. O'smirlar, psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt, emotsional intellekt, korrelyatsion tahlil.

Kirish. O'smirlar davri — shaxsiyat shakllanishi va ijtimoiy moslashuvning muhim bosqichi bo'lib, unda yoshlarda o'zini anglashi va boshqalar bilan o'zaro munosabatlarini tartibga solish qobiliyatlari rivojlanadi. Bu jarayonda psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt va sotsial intellekt kabi qobiliyatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik savodxonlik insonning o'z emotsiyalari va xatti-harakatlarini boshqarish va boshqalarning emotsiyaviy holatini tushunish qobiliyatidir. Ijtimoiy intellekt ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish va samarali o'zaro muloqot qilishni anglatadi, sotsial intellekt esa ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish va unga moslashish qobiliyatidir.

Bugungi kunda o'smirlarda ijtimoiy va psixologik rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan ilmiy-tadqiqotlar ko'plab muammolarni hal etishga xizmat qilmoqda. Ushbu tadqiqotda psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt va sotsial intellekt o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlikni aniqlash orqali o'smirlarning shaxsiy rivojlanishidagi psixologik va ijtimoiy omillarning ahamiyati o'rganiladi.

Adabiyotlar sharhi. Psixologik Savodxonlik – Psixologik savodxonlikni aniqlash va o'smirlarning psixologik rivojlanishida uning o'rnini borasida Anisimova (2020) va Goleman (1995) tomonidan keltirilgan tadqiqotlarda qimmatli ma'lumotlar mavjud. Anisimovaning tadqiqoti yoshlar o'z emotsiyalarini boshqarish va tushunishda qanday omillarga e'tibor berishlarini yoritib beradi.

2-TOM, 10-SON

1. Ijtimoiy Intellekt – Goleman (2006) "Ijtimoiy intellekt" kitobida ijtimoiy intellektning asosiy komponentlarini, shuningdek, bu qobiliyat inson hayotida qanday muhim o'rin egallashini ko'rsatadi. Goleman ijtimoiy intellekt orqali inson boshqalarning emotsiyalarini tushunishi va ularni to'g'ri boshqarishiga alohida urg'u beradi.

2. Sotsial Intellekt – Sotsial intellektning ijtimoiy muhitga moslashishdagi roli, xususan, ta'lim va professional faoliyatda o'zini qanday namoyon qilishi Hargreaves (2000) tadqiqotida bayon etilgan. U o'smirlar uchun sotsial intellektning ahamiyatini tahlil qiladi va ushbu qobiliyatning ta'lim tizimida qanday foydali ekanligini ko'rsatadi.

Muhokama. O'smirlik davri shaxsiyat shakllanishi va ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishi uchun eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, bu bosqichda o'smirlar o'zlarining psixologik savodxonligi va ijtimoiy intellekt darajalarini oshirishda faol ishtirok etadilar. Tadqiqotning asosiy maqsadi psixologik savodxonlik va ijtimoiy intellekt o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashdir. Bu esa o'smirlarning o'zaro muloqot qilish qobiliyatlari va ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini yaxshilash uchun muhimdir.

Metodikasi. Tadqiqotda 300 nafar o'smir qatnashdi. O'smirlarning psixologik savodxonligi, ijtimoiy intellekt va sotsial intellekt darajalarini baholash uchun quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. Psixologik Savodxonlik Testi – Anisimova tomonidan ishlab chiqilgan va o'smirlar uchun moslashtirilgan 30 savoldan iborat test.
2. Ijtimoiy Intellekt Testi – Goleman metodikasi asosida 25 savoldan iborat test.
3. Sotsial Intellekt Testi – Hargreaves tomonidan ishlab chiqilgan va o'smirlar uchun moslashtirilgan 20 savoldan iborat test.

Har bir respondent testlardan o'tkazildi va ular o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlik o'rganildi. Tadqiqotda foydalanilgan usul regressiya va korrelyatsion tahlil bilan sinovdan o'tkazildi.

Tahlillar va Natijalar

Tadqiqot natijalari quyidagi jadvalda keltirilgan:

Jadval 1: O'smirlar guruhlari bo'yicha olingan natijalar.

Guruh	Psixologik Savodxonlik (bal)	Ijtimoiy Intellekt (bal)	Sotsial Intellekt (bal)
Yuqori	85	90	88
O'rtacha	75	78	80
Past	65	70	68

2-TOM, 10-SON

Korrelyatsion tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, psixologik savodxonlik va ijtimoiy intellekt o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjud ($r = 0.77$). Bu esa o'smirlarning psixologik savodxonlik darajasi oshgani sari ijtimoiy intellekt darajasi ham ortishini anglatadi. Psixologik savodxonlik va sotsial intellekt o'rtasida ham ijobiy korrelyatsiya ($r = 0.72$) aniqlangan.

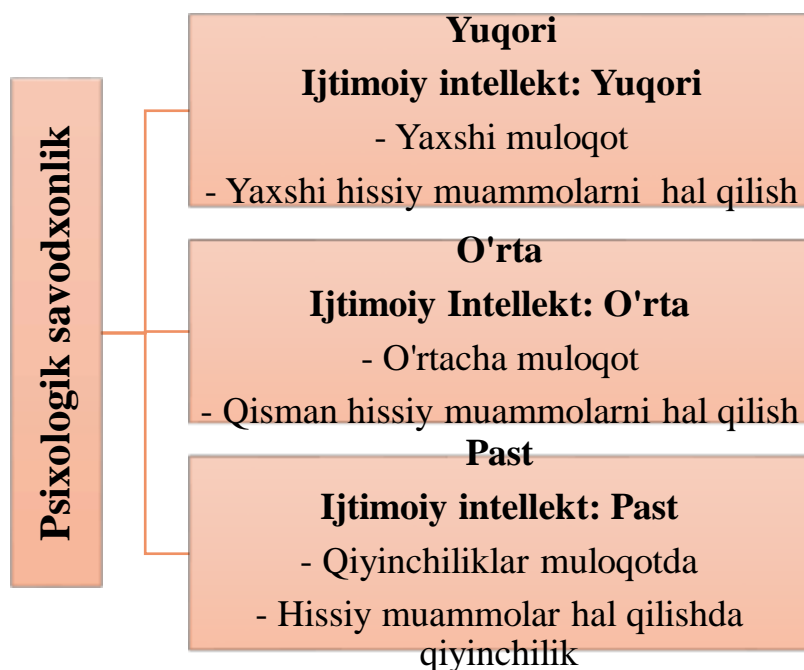
Tahlillar:

1. **Psixologik savodxonlik:** Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, yuqori darajadagi psixologik savodxonlik o'smirlarning ijtimoiy va sotsial intellektini rivojlantirishga yordam beradi. O'smirlar emotsiyalarini samarali boshqarish orqali o'zaro muloqot qilish qobiliyatlarini kuchaytiradi.

2. **Ijtimoiy intellekt:** Ijtimoiy intellekt darajasi yuqori bo'lgan o'smirlar boshqalarning his-tuyg'ularini tushunib, ularga mos ravishda javob qaytarishadi. Bu esa ularning jamoaviy faoliyatlarda samarali ishtirok etishlariga yordam beradi.

3. **Sotsial intellekt:** Sotsial intellekt o'smirlarning ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatini oshiradi. Yuqori sotsial intellektga ega bo'lgan o'smirlar muammolarni tez hal qilish va turli sharoitlarga moslashish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Korrelyatsion Bog'liqlik Grafikasi

1-rasm. Psixologik savodxonlik va ijtimoiy intellekt bog'liqligi

Rasmda psixologik savodxonlik darajasi yuqori bo'lgan o'smirlarning ijtimoiy va sotsial intellekti ham yuqori ekanligi ko'rsatilgan.

2-TOM, 10-SON

Xulosa. Ushbu tadqiqot o'smirlar orasida psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt va emotsional intellekt o'rtasidagi korrelatsiyani ko'rsatdi. Psixologik savodxonlikni rivojlantirish, o'smirlarning ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida psixologik bilimlarni oshirish va ijtimoiy intellektni rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. O'smirlarning o'zaro munosabatlari va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni joriy etish, ularning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'smirlik davridagi psixologik savodxonlik, ijtimoiy intellekt va sotsial intellekt o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash orqali o'smirlarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishini mustahkamlashga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqish mumkin. Tadqiqot natijalari psixologik savodxonlikning yuqori darajasi ijtimoiy va sotsial intellektning rivojlanishi uchun muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Shu bois, ta'lim va tarbiya jarayonida psixologik savodxonlikni oshirish o'smirlarning jamiyatga moslashishiga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Anisimova, M. K. (2020). "O'smirlarda psixologik savodxonlik va ijtimoiy munosabatlar."
2. Goleman, D. (2006). "Ijtimoiy intellekt: Emotsiyalarni boshqarish va ijtimoiy aloqalar."
3. Hargreaves, L. J. (2000). "Sotsial intellekt va ta'lim."
4. Mirzamurodovich, F. M. (2023). CONCEPTS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL LITERACY IN CONTINUOUS EDUCATION. *Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence*, 2(5), 495-497.
5. Fayzullayev, M. . (2024). INTRODUCING PSYCHOLOGICAL LITERACY. *Академические исследования в современной науке*, 3(22), 32–35.
6. Fayzullayev, M. (2023). O'SMIRLARDA PSIXOLOGIK SAVODXONLIK KONSTRUKSIYALARI. *Академические исследования в современной науке*, 2(19), 129–133.
7. Fayzullayev, M. M. (2022). DISCRIMINATION IS A VIOLATION OF HUMAN RIGHTS AND IS A PROBLEM FOR STUDENTS, ESPECIALLY IN TIMES OF PSYCHOLOGICAL CHANGE. *INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING*, 1(4), 429–431.
8. Nortoji Jumaevich Eshnev, & Mirzaodil Mirzamurodovich Fayzullayev (2021). DISCRIMINATION IN EDUCATION. *Academic research in educational sciences*, 2 (CSPI conference 1), 550-553.

